

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

ירושלים, כ"ו ניסן תשע"ז

22 אפריל 2017

מתוך חוזר מנכ"ל ניהול שגרת הבטיחות בבית הספר:

חוזר מנכ"ל עד/7(ג), א' באדר ב' התשע"ד, 3 במרס 2014

דרישות מיוחדות להבטחת הבטיחות באירוע שנעשה בו שימוש באש

7.6.1 כללי

- א. אירועים שיש בהם שימוש באש שכחים, והם חלק מקובל במגוון רחב של אירועים לאורך השנה, הן בבתי הספר והן במסגרות נוספות של החינוך הבלתי פורמאלי. אירועים כאלה מתקיימים בדרך כלל בפתיחת השנה, בחג החנוכה או באירועי סיום למיניהם.
- ב. בכל אירוע שיש בו שימוש באש יעברו המורים והתלמידים תדריך מסודר אשר ידגיש את הסיכונים ואת ההתנהגות הראויה במהלך טקס האש.
- ג. לכל אירוע שמתבצע בו שימוש באש בבית הספר או בתנועת הנוער ימונה אדם בוגר לאחראי על האירוע, והוא יתודרך ויפעל לפי הנחיות נוהל זה. תכנית הבטיחות, סידורי הבטיחות וכללי ההתנהגות של האירוע יאושרו על ידי מנהל בית הספר.
- ד. להלן אירועי הבטיחות העלולים להתרחש והסיכונים המרכזיים הדורשים תשומת לב מיוחדת:

- (1) כוויות כתוצאה ממגע עם האש או מקרבה אליה
- (2) שימוש בחומרים לא נכונים או אסורים שעלולים לגרום להצתה ולפגיעה קשה במדליקי כתובות האש
- (3) פגיעה מיתדות או מחוטי ברזל מתוחים (מיתרים) המחזקים את כתובות האש במהלך הטקס ולאחריו
- (4) התמוטטות של מערכת כתובות אש שלא נתמכו ולא עוגנו כראוי והיפגעות מהם
- (5) פגיעה מכלי רכב במהלך מירוץ הלפיד.

7.6.2 הדלקת כתובות אש

א. ארגון השטח וההכנות

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

(1) בסמוך לכתובות האש יהיו 4 מחבטים או דליים עם שק רטוב ו-4 מטפים לכיבוי. רצוי לדאוג במידת האפשר לצינור מים בקרבת מקום ובהישג יד. אם מדובר בכתובת אחת קצרה של 2-4 מילים, אפשר להסתפק בחצי מכמות המחבטים והמטפים.

(2) טקסי האש והדלקת כתובות האש יתקיימו בחצר ובשטחים פתוחים בלבד ולא באולמות ובמקומות סגורים.

(3) מומלץ לקיים אירועים אלו בשטחים פתוחים כמו שפת הים, רחבות חול פתוחות וגדולות, שדה חרוש וכדומה.

(4) אסור לקיים אירוע שיש בו שימוש באש במקומות המפורטים להלן המוגדרים כשטח סכנה:

- שטח הצמוד לבתי מגורים

- שטח הנמצא בתוך חורשת עצים או צמוד אליה

- שטח חנייה של כלי רכב

- מתחת לקווי מתח עליון

- בקרבת כביש

- בקרבת מתקני דלק וגז

- סמוך לאתר חומרים מסוכנים.

(1) **המרחק המזערי משטח הסכנה המותר לביצוע האירוע יהיה 25 מטר.** אם יש חריגה מהוראה זו, **ויש חריגות משטח הסכנה**, חובה להיוועץ עם נציגי תחנת הכיבוי האזורית.

(6) אסור לשלב אמצעי פירו-טכני בתוך מתקני האש. בכל הקשור להפעלת זיקוקי דינור ראה להלן, ב"שימוש בזיקוקי דינור".

(7) האזור שמותקנות בו כתובות האש יהיה מגודר ומסומן באופן שהקהל הרחב והצופים לא יוכלו להיכנס ולגשת אליו. הגדר תהיה קשיחה או שיוקמו באזור הכתובת מחסומי ברזל. כמו כן תהיה גדר אשר תתחם את קהל הצופים. יש להקפיד על מרחק של 30 מ' לפחות בין הלהבות לבין קהל הצופים.

(8) ימונה צוות שיהיה אחראי לדאוג לכיבוי האש בשעת הצורך. צוות זה יתוודך ויכיר את המחבטים ואת המטפים וידע איך לפעול במצבי חירום ואיך להזעיק את שירותי הכבאות בשעת הצורך.

(9) עוד בשלב התכנון, טרם מיקום הכתובות, יש לקחת בחשבון את כיוון הרוח ואת מיקום הססמאות הדולקות ביחס לקהל, וזאת כדי שהעשן והלהבות לא יופנו כלפי הקהל.

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

- (10) הססמאות תהיינה מרוחקות כ-2.5 מ' זו מזו.
- (11) בעת ההכנה להדלקת האש יש להקפיד על שימוש בסולר או בקרוסין (נפט). יש להרטיב את בדי היוטה שהססמאות וכתובות האש בנויות מהם בחומרים אלו בלבד. אין להשתמש בבניזן, בכוחל, באצטון או בכל חומר אחר.
- (12) לפני הדלקת הכתובות והמתקנים יש להרחיק את כל הנוזלים והחומרים הדליקים מסביבת האש, הקהל וכתובות האש.
- (13) סמוך לכתובת האש, ובמרחק בטוח ממנה, תוצב עמדת כיבוי.
- (14) נוסף לעמדת הכיבוי יימצאו במקום 5 דליי מים. הלפידים שבאמצעותם מדליקים את כתובות האש יכובו אך ורק על ידי טבילה בדליי המים.
- (15) הדלקת הססמאות תבוצע על ידי תלמידים בוגרים מכיתות י"ב או על ידי חניך בוגר בתנועה שקיבל הדרכה. כלל הפעילות תהיה בהשגחת מורה אחראי. הדלקת האש תהיה באמצעות לפיד שאורכו לא יעלה על אורך הזרוע של התלמיד. יש להקפיד כי בגדיהם של מדליקי האש יהיו יבשים וארוכים ושהם ינעלו נעליים גבוהות. לבעלי שיער ארוך מומלץ לחבוש כיסוי ראש (כובע או מטפחת).
- (16) מומלץ להרטיב את שטח הכתובות והסמלים במים לפני תחילת המפקד.
- (17) שטח הדלקת הכתובות יהיה מסומן בחבל, ועל החניכים ייאסר להימצא בתוכו.
- (18) הספגת כתובות האש תיעשה כשעתיים לפני הטקס. בשום אופן אין לעשות זאת במהלך הטקס.
- (19) בעת העמדת הכתובות יש לדאוג לעגינה נכונה באמצעות חוטי ברזל ויתדות ולסמנם בפסי בד לבנים ובולטים.
- (20) הדלקת הכתובות תיעשה באמצעות לפיד שעווה או באמצעות מוט עץ שאורכו 1.5 מ' לפחות ובקצהו יוטה טבעית מלופפת בחוט ברזל וספוגה בסולר.
- (21) אין להשתמש ב"שערי אש".
- (22) הפעלת אומגות אש תאושר על ידי מנהל הבטיחות התנועתית, או על ידי יועץ הבטיחות בבעלות שאין לה מנהל בטיחות.
- (23) אין להשתמש בלפיד הבנוי מקופסת שימורים.
- (24) כיבוי כתובת האש או סמל האש ייעשה בהשגחתו הישירה של המדריך האחראי, והוא יוודא כי האש כובתה לחלוטין.
- (25) אין לכבות כתובות אש וסמלי אש בעת בערתם (למעט במצבי חירום). יש להמתין עד תום הבערה והתקררותם של שלדי הברזל ורק אז להתזו מים על השטח שמתחת לכתובות או לסמלים, לפרקם, להוציא את היתדות ואת חוטי ברזל הקשירה ולוודא שוב שהכיבוי מוחלט.

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

26) לאחר פירוק הכתובות והסמלים יש להשאיר את השטח נקי ומסודר כראוי ולאחסן את הציוד במחסן סגור או במקום מוגן המיועד לכך.

ב. הנחיות ביטחון

1) לכל אירוע ימנה מנהל בית הספר אחראי לשמירה על הביטחון, על הסדר ועל שלומם של המשתתפים שיפעל בהנחיית רכז הביטחון הבית-ספרי.

2) לאירוע תהיה תכנית אבטחה שתאושר על ידי קב"ט מוסדות החינוך ברשות ותכלול מאבטחים סטטיים בשער הכניסה הראשי, מאבטחים ניידים (פטרול), סדרנים וסידורי רפואה.

3) לאירוע שיש בו יותר מ-500 איש יש להתקין מערכת כריזה.

4) שירותי רפואה

- באירוע בתוך בית הספר אין חובה לנוכחות שירותי רפואה כגון מגיש עזרה ראשונה או חובש.
- באירוע המתקיים מחוץ לבית הספר שאיננו טיול יכתוב קב"ט מוסדות החינוך הרשות את הנחיות שירותי הרפואה.

7.6.3 תהלכות לפידים

א. תהלכות לפידים והדלקת מדורות במסגרת מוסד החינוך מחייבות אישור מוקדם של מנהל המוסד והנחיות בכתב של קב"ט הרשות.

ב. תהלכות לפידים תתואם עם מנהל בית הספר ותאושר על ידו, ובתנועת נוער היא תאושר על ידי הרכז המחוזי.

ג. תהלכות לפידים מותרת לתלמידים מכיתה ד' ומעלה.

ד. בכל קבוצה של 20 ילדים יהיו 4 מדריכים אשר יפקחו על נושאי הלפידים ויפעלו מיד במקרה שלפיד נופל או בכל מצב אחר שיש בו סיכון.

ה. מנהל המוסד ימנה אחראי שיקבע את מסלול התהלוכה.

ו. לפני התהלוכה יתודרכו כלל התלמידים ויוזהרו באשר לסכנות הצפויות במהלך האירוע.

ז. ההליכה עם הלפידים תנוע רק במרכז הדרך או הכביש. לא תהיה תנועה על המדרכות או בסמוך למכוניות חונות. ציר התנועה ייסגר לתנועת כלי רכב בתיאום עם משטרת ישראל.

ח. הלפידים יהיו עשויים משעווה או בנויים באופן שלא יסכנו את התלמידים האוחזים בהם. יש להקפיד על התקנת לוחית עגולה מתחת לראש הלפיד המונעת טפטוף שעווה כלפי מטה.

ט. מסלול התהלוכה ייקבע באופן שהעשן לא יתפזר על הצופים.

י. ייקבעו נהלים ברורים במהלך התהלוכה ויישמרו רווחים של זרוע וחצי לפחות בין מחזיק לפיד לחברו. אורך הלפיד לא יעלה על אורך הזרוע של התלמיד. לכל קבוצת תלמידים או

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

חניכים ייקבע אחראי אשר יקפיד על המרווחים בין נושאי הלפידים. כאשר יש יותר מקבוצה אחת, יהיה המרווח בין הקבוצות לפחות 4 מ'.

יא. לפני היציאה לתהלכה יתורגלו התלמידים בכיבוי אש הלפיד במצב חירום. הפקודה למצב זה תהיה "לפיד כבה!".

יב. בכניסה למתחם הטקס יוצבו דליי מים וחביות מים לכיבוי הלפידים הבוטחים בסיום התהלכה.

7.6.4 שימוש בזיקוקין די-נור

א. זיקוקין די-נור הם חומרים מסוכנים ורגישים לפיצוץ בשל חומר הנפץ שהם מכילים. הפיקוח עליהם מעוגן בחוק חומרי הנפץ שנחקק ב-1954 (התשי"ד) ועם השנים נוספו אליו תקנות. החוק ותקנותיו מגדירים בצורה מפורטת את כללי השימוש בחומרי נפץ, אחסנתם, יבואם ומכירתם וכן את החלוקה הברורה בין הרשויות לגופים השונים באחריות הפיקוח על הזיקוקים.

ב. מפעילי מחנות המעוניינים לשלב בטקסי הסיום הפעלת זיקוקין די-נור יקפידו לפעול על פי ההנחיות האלה:

(1) הכנסת זיקוקים למחנה והפעלתם תיעשה אך ורק באמצעות מפעיל מורשה בעל היתר ותעודת הפעלה המעידה כי הוכשר בידי משרד העבודה להפעלת זיקוקים.

(2) לצורך הפעלתם של זיקוקים שקוטרם 40 מ"מ ומעלה יש לקבל את האישורים האלה:

- אישור המשטרה המקומית, באמצעות חבלן משטרת
  - אישור מכבי אש, הכולל הוראות בטיחות באש
  - אישור המפקח האזורי על העבודה ממשרד התמ"ת.
- הפעלת זיקוקים שקוטרם מתחת ל-40 מ"מ אינה מצריכה קבלת אישורים אלה.

7.6.5 הדלקת מדורות

א. מיקום המדורה ייקבע על ידי אחראי האירוע ויושם דגש על הדרישות המפורטות להלן:

- השטח יהיה נקי מקוצים, מעשבים, מעצים ומשיחים.
- המרחק ממבנים וממתקנים יהיה סביר.
- אסור בהחלט להדליק מדורה מתחת לקווי חשמל וטלפון.
- אסור בהחלט להדליק מדורה בקרבת מתקני דלק.
- ביערות ובחורשות יש להדליק מדורה במקומות המיועדים לכך בלבד.

מדינת ישראל
משרד החינוך
האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

- ב. יש לנעול נעליים שלמות וללבוש מכנסיים ארוכים וחולצה מתאימה להגנה על הגוף מפני גצים וגחלים ומפני עקיצות זוחלים הנמשכים אל חום המדורה ועלולים להיות ארסיים.
- ג. שטח האש של המדורה יהיה מסומן באבנים מסביב למדורה במרחק של 1.5 מ' לפחות, כדי למנוע מילדים להתקרב אל האש. יש לתת תשומת לעובדה שמדורה גדולה במיוחד עלולה להתמוטט.
- ד. את המדורה יבעיר האחראי בלבד. יש להזהיר מפני מסמרים חלודים ומזוהמים הנעוצים במשטחי העץ המשמשים לבעירה העלולים לפצוע את המשתתפים.
- ה. אסור להבעיר אש באמצעות חומרים דליקים כגון בנזין ונפט. כמו כן אין להחזיק חומרים אלו בקרבת המדורה.
- ו. אסור להשליך מכלים ריקים מכל סוג, חזיזים, קליעי נשק או עץ צבוע בצבעי שמן למדורה. כמו כן התזת דלק על אש בוערת אסורה ומסוכנת מאוד.
- ז. הוספת עצים וקרשים לליבוי המדורה תיעשה על ידי האחראי תוך שמירה על כללי הבטיחות.
- ח. יש להחזיק בקרבת המדורה אמצעי כיבוי מים או חול למקרה של התפשטות האש.
- ט. אם יש כוונה לישון באזור המדורה, יש לכבות את המדורה באופן מוחלט מבעוד מועד.
- י. בסיום האירוע יש לוודא כיבוי מוחלט של המדורה בעזרת חול או מים.
- יא. אסור להשתמש ולהפעיל זיקוקין די-נור בשטח בית הספר ובאירועי בית הספר.

בברכה,

רותם זהבי

מנהל אגף בטיחות ארצי